

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 339

Gospodarka przestrzenna

Dylematy i wyzwania współczesności

Redaktorzy naukowci

Jacek Potocki

Jerzy Ładysz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek

Redaktor techniczny i korektor: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-429-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Karina Bedrunka, Krzysztof Malik: <i>Sustainable development</i> jako współczesna koncepcja i strategia rozwoju regionalnego	11
Eleonora Gonda-Soroczyńska, Anna Malwina Soroczyńska: Możliwości i bariery w przekształceniach funkcjonalno-przestrzennych wsi Piotrówek – studium przypadku.....	23
Marian Kachniarz: Kooperatywność samorządów lokalnych	36
Leszek Kaźmierczak-Piwko: Polityka wsparcia zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw na przykładzie regionu lubuskiego w latach 2005-2011....	49
Ewa Kraska, Beata Rogowska: Rola i znaczenie koncepcji Alfreda Marshalla dla wyjaśniania współczesnych mechanizmów rozwoju regionalnego.....	61
Jerzy Ładysz: Spójność terytorialna Unii Europejskiej a transgraniczny rozwój zintegrowany.....	76
Andrzej Łuczyszyn, Agnieszka Chołodecka: Problemy społeczno-ekonomicznej przestrzeni peryferyjnej w warunkach procesów metropolizacji ...	89
Edyta Łyżwa, Anna Kanabrocka: Współczesne wyzwania branży targowo-kongresowej.....	100
Urszula Markowska-Przybyła: Kapitał społeczny a wzrost i rozwój gospodarczy – wybrane aspekty teoretyczne	109
Krzysztof R. Mazurski: Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych dla aktywizacji gospodarczej – na przykładzie angielskiego geoparku AMHG	121
Karol Mroziak, Czesław Przybyła, Piotr Szczepański, Michał Napierała, Piotr Idczak: Zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego.....	130
Zbigniew Piepiora: Finansowanie przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych w województwie lubuskim.....	141
Zbigniew Andrzej Pleśniarski: Produkty turystyczne subregionów: Karkonosze i Góry Izerskie oraz Ziemia Kłodzka.....	154
Dorota Rynio: Realne aspekty spójności UE w latach 2014-2020 na przykładzie Dolnego Śląska	166
Dorota Sikora-Fernandez: <i>Smart city</i> jako nowa koncepcja funkcjonowania i rozwoju miast w Polsce	175
Teodor Skotarczak, Maciej J. Nowak, Małgorzata Blaszcze: Instrumenty realizacji polityki przestrzennej w dużym mieście – przykład Szczecina..	182
Leszek Stanek: Wrocławskie metro i kształtowanie struktury metropolitalnej	192

Katarzyna Stasica, Jan Kazak, Szymon Szewrański: Indicator-based environmental impact assessment of suburbanisation process in Siechnice commune.....	202
Wojciech Struzik: Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na spadek bezrobocia w wybranych województwach, powiatach i miastach.....	212
Piotr Szczepański, Karol Mrozik, Beata Raszka: Wskaźnik powierzchni biologicznie czynnej jako narzędzie równoważenia struktury przestrzennej gminy miejskiej Luboń.....	220
Paweł Szumigala: Współczynniki urbanistyczne a gospodarka przestrzenna na obszarach podmiejskich na przykładzie miasta Luboń.....	229
Adam Zydróż, Piotr Szczepański: Ocena procesu suburbanizacji na przykładzie wybranych gmin powiatu poznańskiego w latach 1999-2009.....	237

Summaries

Karina Bedrunka, Krzysztof Malik: Sustainable development as a contemporary concept and strategy of regional development.....	22
Eleonora Gonda-Soroczyńska, Anna Malwina Soroczyńska: Possibilities and barriers in the functional-spatial transformations of Piotrówek village – case study.....	34
Marian Kachniarz: Cooperativeness of local governments.....	48
Leszek Kaźmierczak-Piwko: The policy supporting sustainable development of companies on the example of Lubuskie region 2005-2011.....	60
Ewa Kraska, Beata Rogowska: The role and significance of Alfred Marshall's theories in the explanation of the modern mechanisms of regional development.....	75
Jerzy Ładysz: Territorial cohesion of the European Union and cross-border integrated development.....	88
Andrzej Łuczyszyn, Agnieszka Chołodecka: Problems of socio-economic space under the process of metropolization.....	99
Edyta Łyżwa, Anna Kanabrocka: Contemporary challenges of trade and congress industry.....	108
Urszula Markowska-Przybyła: Social capital versus economic growth – selected theoretical aspects.....	120
Krzysztof R. Mazurski: The utilization of local natural resources for economic activation – on the example of the English geopark AMHG.....	129
Karol Mrozik, Czesław Przybyła, Piotr Szczepański, Michał Napierała, Piotr Idczak: Integrated water resources management as a factor of socio-economic development.....	140
Zbigniew Piepiora: Financing the counteraction of the natural disasters' effects in Lubuskie Voivodeship.....	153

Zbigniew Andrzej Pleśniarski: Touristic products of subregions: Karkonosze and Jizera Mountains and Kłodzko region	165
Dorota Rynio: Real aspects of the European Union cohesion in 2014-2020 – the case of Lower Silesia	174
Dorota Sikora-Fernandez: Smart city as a new concept of city development in Poland	181
Teodor Skotarczak, Maciej J. Nowak, Małgorzata Blaszkę: Spatial policy instruments in a large city on the example of Szczecin	191
Leszek Stanek: Wrocław underground and the development of metropolitan structure	201
Katarzyna Stasica, Jan Kazak, Szymon Szewrański: Wskaźnikowa ocena skutków środowiskowych procesu suburbanizacji w gminie Siechnice	211
Wojciech Struzik: Influence of special economic zones on the decrease of unemployment rate in selected voivodeships, regions and cities	219
Piotr Szczepański, Karol Mroziak, Beata Raszka: Biologically active areas ratio as an instrument used for balancing spatial structure of the municipality of Luboń	228
Paweł Szumigala: Urban indexes and spatial management in suburban areas – case study of Luboń	236
Adam Zydrón, Piotr Szczepański: Evaluation of suburbanisation process in selected communes of Poznań district in the years 1999-2009	244

Zbigniew Piepiora

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

FINANSOWANIE PRZECIWDZIAŁANIA SKUTKOM KLĘSK ŻYWIÓLOWYCH W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM

Streszczenie: W niniejszym artykule przybliżono problematykę finansowania przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych. Wydatkowanie środków na bezpieczeństwo publiczne, ochronę przeciwpowodziową i ochronę zdrowia, zagospodarowanie przestrzenne oraz finansowanie usuwania skutków klęsk żywiołowych pozwala minimalizować negatywne konsekwencje wystąpienia tego typu zjawisk. Środki przeznaczone są m.in. na planowanie przestrzenne, zarządzania kryzysowe i odbudowę. Autor prezentuje powyższe zagadnienia na przykładzie województwa lubuskiego.

Słowa kluczowe: klęska żywiołowa, finanse, przeciwdziałanie, skutki, województwo lubuskie.

DOI: 10.15611/pn.2014.339.12

1. Wstęp

W latach 1997 i 2010 województwo lubuskie nawiedziły dotkliwe w stratach powodzie. Pomiędzy początkiem kwietnia a końcem czerwca 2011 r. rolnikom dawała się we znaki susza, powodując największe szkody w rolnictwie w północnej części województwa. W maju 2012 r. przez Pojezierze Lubuskie przetoczyła się wichura i burze. Wiatr połamał drzewa i pozrywał dachy, powodując wiele strat w regionie.

Powodzie, wichury, burze i susze należą do klęsk żywiołowych. Zostały one zdefiniowane w polskim prawodawstwie jako „katastrofy naturalne lub awarie techniczne, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem”¹. Zdarzenie tego typu może być wywołane aktem terrorystycznym, działaniem sił natury lub gwałtownym, nieprzewi-

---

¹ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, DzU 2002, nr 62, poz. 558, z późn. zm., art. 3.

dzianym uszkodzeniem lub zniszczeniem obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości.

W kontekście szkód powodowanych przez klęski żywiołowe ogromnego znaczenia nabiera konieczność finansowania zapobiegania ich negatywnym konsekwencjom. Nie bez znaczenia pozostaje także tworzenie odpowiednich warunków umożliwiających przeciwdziałanie ich skutkom. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie finansowych aspektów kontrakcji skutkom klęsk żywiołowych na poziomie regionalnym (NUTS-2). Autor prezentuje je przykładowo w województwie lubuskim.

2. Przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych na badanym obszarze – aspekty podmiotowe i finansowe

Województwo lubuskie położone jest w środkowo-zachodniej części kraju, zajmując powierzchnię 13 984 km² co stanowi 4,5% powierzchni kraju². Na jego terenie znajduje się ponad 700 jezior o łącznej powierzchni ok. 20 000 ha. Do największych rzek znajdujących się na jego obszarze należą: Odra, Warta, Obra, Noteć, Bóbr i Nysa Łużycka. Województwo lubuskie ma korzystnie wykształconą sieć żeglownych dróg rzecznych: szlak Odry łączący Śląsk z zespołem portowym Szczecin–Świnoujście oraz szlak Warty i Noteci, który łączy północną część województwa z Bydgoszczą i Gdańskiem³. Województwo liczy niewiele ponad milion mieszkańców i pod tym względem jest najmniejsze w kraju. Jego stolicą jest Gorzów Wielkopolski, w którym znajduje się siedziba wojewody. Siedzibą samorządu – sejmiku i zarządu województwa – jest miasto Zielona Góra⁴.

Gęstość zalesienia oraz liczba, wielkość i charakter rzek płynących przez województwo, obok dużego nasycenia ruchliwych szlaków komunikacyjnych, stanowią potencjalne źródło zagrożeń, takich m.in., jak susze, wichury, powódzie i masowe zakażenia dla społeczeństwa, mienia publicznego i środowiska⁵.

Przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych jest w województwie lubuskim związane przede wszystkim z systemem ochrony przeciwpowodziowej dorzecza Odry. Zagrożeniem powodziowym objęte są obszary doliny rzeki Odry, dolin ujścio-

---

² K. Zysk (red.), *Program ochrony środowiska dla Województwa Lubuskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2012 roku – projekt*, Wykonawca Atmoterm SA, Opole 2011, s. 18.

³ *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 roku*, Zarząd Województwa Lubuskiego, Zielona Góra, grudzień 2005, s. 15.

⁴ *Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013 w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej*, Zielona Góra–Poczdami 14.02.2007, s. 8-11.

⁵ *Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego. Charakterystyka województwa*, http://www.obronacywilna.gorzow.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=58 (dostęp: 14.05.2012).

wych odcinków rzek wpływających do Odry, tj. Nysy Łużyckiej, Bobru oraz Warty z jej głównymi dopływami Notecią i Obrą⁶.

Do działań przyczyniających się do zwiększenia problemu klęsk żywiołowych na badanym obszarze wymienia się m.in.: obniżanie zdolności retencyjnych terenów podmokłych poprzez melioracje odwadniające, powodujące wzrost zagrożenia powodziowego w dole zlewni, pogłębianie i regulację cieków wodnych skutkujące przyspieszonym spływem wody oraz ryzykiem podtopień w dole zlewni, odcinanie naturalnych terenów zalewowych od rzeki wałami i groblami (zmniejszenie pojemności retencyjnej doliny), nieprawidłowe praktyki rolnicze zwiększające spływ powierzchniowy, zabudowa mieszkalna wkraczająca na tereny zalewowe⁷.

Tabela 1. Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na obszarze województwa lubuskiego w latach 1998-2010 – kierunki inwestowania (w tys. zł; dane z 2010 r.)

Lata	Ogółem	Ujęcia i doprowadzenia wody	Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	Zbiorniki i stopnie wodne	Regulacja i zabudowa rzek i potoków	Obwałowania przeciw-powodziowe	Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych
1998	63 572	36 474	11 267	105	2 819	11 305	1 601
1999	73 425	30 615	5 730	0	1 967	32 379	2 734
2000	57 367	21 715	2 849	97	1 430	28 332	2 945
2001	45 819	19 204	5 444	182	1 829	18 685	475
2002	36 972	18 366	6 576	2 285	1 158	8 202	386
2003	43 201	32 674	1 559	1 396	555	5 298	1 719
2004	56 381	28 311	1 829	12 714	4 147	5 879	3 500
2005	38 336	22 981	3 242	3 263	1 377	6 943	531
2006	55 769	17 243	8 279	8 211	2 801	11 387	7 848
2007	80 627	27 645	7 138	8 179	10 645	16 440	10 580
2008	56 909	34 199	8 526	1 080	5 103	6 969	1 032
2009	79 666	46 546	17 059	8 436	227	7 399	0
2010	136 146	36 762	9 607	80 452	4 921	4404	0
Razem – wszystkie lata	824 189	372 734	89 105	126 401	38 977	163 622	33 351

Źródło: opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks (dostęp: 14.05.2012).

Przedstawioną sytuację potwierdzają tabele 1 i 2. W tabeli 1 zaprezentowano nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania w województwie lubuskim w latach 1998-2010 po cenach z 2010 r. Ceny na rok

⁶ K. Zysk (red.), wyd. cyt., s. 46-47, 56-57.

⁷ Tamże, s. 58.

2010 przeliczono, korzystając z rocznych wskaźników cen towarów i usług konsumpcyjnych w latach 1950-2012 na stronie internetowej GUS. Źródłami finansowania był m.in. sektor publiczny i jednostki samorządu terytorialnego.

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania wyniosły nieco ponad 0,8 mld zł. Na obwałowania przeciwpowodziowe w badanym okresie czasu przeznaczono tylko 163,6 mln zł, przy czym od 2002 r., czyli pięć lat po wielkiej powodzi w 1997 r., wydatki zaczęto znacząco redukować. Dopiero w roku 2005 nastąpił wzrost wydatków na obwałowania przeciwpowodziowe.

W tabeli 2 zaprezentowano efekty rzeczowe inwestycji gospodarki wodnej na obszarze województwa lubuskiego w latach 2001-2010 po cenach z 2010 r. Analizując dane z tabel 1 i 2, można wnioskować, że po roku 2001 problematyka klęsk żywiołowych w województwie lubuskim straciła na znaczeniu. W latach 2002-2005 na budowę 4 km wałów przeciwpowodziowych przeznaczono aż 26,3 mln złotych. Warto zwrócić uwagę, że w samym roku 2001 zbudowano 10 km obwałowań za ok. 18,6 mln zł.

Tabela 2. Efekty rzeczowe inwestycji gospodarki wodnej na obszarze województwa lubuskiego w latach 2001-2010 (w tys. zł; dane z 2010 r.)

Lata	Ujęcia wody – wydajność na dobę (m ³)	Uzdatnianie wody na dobę (m ³)	Sieć wodociągowa (km)	Zbiorniki wodne ogółem (szt.)	Zbiorniki wodne – pojemność całkowita (m ³)	Obwałowania przeciwpowodziowe (km)	Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych (szt.)	Regulacja rzek i potoków łącznie z zabudową potoków górskich (km)
2001	8 869	2 340	190,8	2	5 400	10	0	0
2002	6 886	4 398	179	5	76 950	2,2	2	11,8
2003	6 822	1 032	205,7	0	0	5,2	1	14
2004	7 109	598	258,9	1	854 000	3,9	0	26
2005	11 524	2 040	157,2	0	0	0	1	23,6
2006	3 352	6 264	145,6	0	0	0	0	58,3
2007	2 702	1 854	99,9	0	0	1	2	28,1
2008	12 007	2 125	107,2	1	100	10,9	2	32,3
2009	5 778	3 940	111,8	0	0	0	0	1
2010	1 686	2 748	108,6	0	0	4	1	20
Razem – wszystkie lata	66 735	27 339	1564,7	9	93 6450	37,2	9	215,1

Źródło: jak w tabeli 1.

Przeciwdziałanie skutkom powodzi i suszy z ramienia rządu prowadzone jest na badanym obszarze aż przez trzy Regionalne Zarząd Gospodarki Wodnej z siedzibami: w Poznaniu – Region Wodny Warty, w Szczecinie – Region Wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego, we Wrocławiu – Region Wodny Środkowej Odry;

z uwzględnieniem m.in. map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego, planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz planów na wypadek suszy. Zadanie to jest realizowane także przez Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze oraz przez Wojewodę Lubuskiego urzędującego w Gorzowie Wielkopolskim, który jest przedstawicielem rządu w terenie⁸.

Za przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych ze strony samorządowej odpowiedzialne są Sejmik Województwa Lubuskiego (organ stanowiący i kontrolny) oraz Zarząd Województwa z Marszałkiem na czele (organ wykonawczy) i podlegające mu wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne – Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zielonej Górze. Zapobieganie negatywnym konsekwencjom klęsk żywiołowych wsparte jest także środkami z innych źródeł, m.in. z zagranicy, budżetów gmin i powiatów, funduszy ekologicznych oraz kredytów i pożyczek krajowych. Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według źródeł finansowania na obszarze województwa lubuskiego w latach 2002-2010 w tys. zł indeksowanych do 2010 r. przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na obszarze województwa lubuskiego w latach 2002-2010 – źródła finansowania (w tys. zł; dane z 2010 r.)

Lata	Ogółem	Środki własne inwestorów	Środki z budżetu centralnego	Środki z budżetu województwa	Środki z budżetu powiatu	Środki z budżetu gminy	Środki z zagranicy	Fundusze ekologiczne	Kredyty i pożyczki krajowe	Inne środki
2002	36 972	18 832	261	12 649	0	793	0	1 430	692	2 316
2003	43 201	13 547	720	7 664	55	412	8 812	2 358	8 431	1 202
2004	56 381	24 640	471	16 424	52	207	4 348	3 099	6 639	502
2005	38 336	22 191	1 419	7 169	51	221	2 812	2 021	2 447	5
2006	55 769	23 453	593	15 626	0	4	5 315	3 102	5 858	1 816
2007	80 627	29 008	1 603	32 703	87	957	3 830	4 123	7 855	461
2008	56 909	30 919	496	13 134	104	1 849	0	3 397	6 160	851
2009	79 666	31 812	393	7 951	1 084	2 798	12 611	2 622	12 504	7 890
2010	136 146	98 282	0	6 577	8	587	19 623	641	10 406	21
Razem (wszystkie lata)	584 006	292 683	5 957	119 897	1 441	7 828	57 350	22 792	60 993	15 065

Źródło: jak w tabeli 1.

Warto zwrócić uwagę, że funkcjonowanie zarówno RZGW, jak i LZMiUW na szczeblu wojewódzkim stwarza chaos kompetencyjny dotyczący gospodarowania wodami, który powoduje istnienie kilometrów „bezpiecznych rzek”. Nie są one administrowane przez żadną ze wspomnianych instytucji⁹.

⁸ Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, DzU 2009, nr 31, poz. 206.

⁹ I. Jędrzejczak, *Catastrophic risk and a necessity of using an insurance protection*, w: *The insurance of catastrophic risk in the European Union and the global changes*, red. I Jędrzejczyk, S. Bożek-Węglarz, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2007, s. 12.

Tabela 4. Rozliczenie wykorzystania rezerwy celowej budżetu państwa na Program dla Odry-2006 w roku 2010 (w zł)

Lp.	Dysponent	Część budżetu	Kwota decyzji Ministra Finansów	Plan po zmianach	Wykonanie budżetu	Kwota niewydatkowana
1	2	3	4	5 (kol. 6+7)	6	7
1	Minister Środowiska, w tym: – RZGW Gliwice – RZGW Wrocław – RZGW Szczecin – RZGW Poznań	22	25 160 000 2 570 000 17 620 000 820 000 4 150 000	26 877 053 2 570 000 22 388 777 680 276 1 238 000	26 606 683,20 2 569 999,08 22 388 765,34 456 050,45 1 191 868,33	270 369,80 0,92 11,66 224 225,55 46 131,67
2	Minister Środowiska – Lasy	41	917 000	917 000	814 631,69	102 368,31
3	Wojewoda Dolnośląski, w tym: – DZMiUW – Pełnomocnik	85/02	11 984 000 9 331 000 2 653 000	10 226 947 9 331 000 895 947	9 925 043,38 9 029 097,35 895 946,03	301 903,62 301 902,65 0,97
4	Wojewoda Kujawsko- -Pomorski	85/04	4 000 000	4 000 000	4 000 000	0
5	Wojewoda Lubuski	85/08	9 239 000	7 028 000	7 028 000	0
6	Wojewoda Łódzki	85/10	3 500 000	3 500 000	3 500 000	0
7	Wojewoda Opolski	85/16	7 000 000	8 641 000	8 640 695,75	304,25
8	Wojewoda Śląski	85/24	6 343 000	4 553 000	4 553 000	0
9	Wojewoda Wielkopolski	85/30	6 000 000	6 000 000	6 000 000	0
10	Wojewoda Zachodniopomorski	85/32	4 100 000	6500 000	6 498 454,28	1 545,72
Część 83 Rezerwa celowa na realizację Programu dla Odry 2006 w roku 2010			78 243 000	78 243 000	77 566 508,30	676 491,70

Źródło: jak w tabeli 1.

Pozytywnym wyrazem współpracy wymienionych wyżej instytucji są inwestycje realizowane w powiązaniu z odbudową zniszczeń powodziowych z zastosowaniem lepszych metod ochrony i rozwiązań hydrotechnicznych. Aktualnie realizowane są Strategia modernizacji odrzańskiego systemu wodnego – Program dla Odry 2006¹⁰ oraz Program Małej Retencji Województwa Lubuskiego. Nakłady ogółem na lata 2002-2016 w ramach pierwszego z programów szacowane są na 11,5 mld zł po cenach z roku 2010¹¹. Rozliczenie wykorzystania rezerwy celowej budżetu państwa

¹⁰ J. Zaleski, J. Winter, *Strategia modernizacji odrzańskiego systemu wodnego – Program dla Odry 2006*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwo Środowiska, Wrocław 2002, s. 4-5.

¹¹ Pełnomocnik Rządu do Spraw Programu dla Odry – 2006, *Sprawozdanie Pełnomocnika Rządu do Spraw Programu dla Odry – 2006 za rok 2010*, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Programu dla Odry, Wrocław 2 czerwca 2011, s. 18.

na Program dla Odry-2006 w roku 2010 zawarto w tabeli 4. W roku 2010 decyzją Ministra Finansów kwota rezerwy celowej budżetu państwa przyznanej do dyspozycji wojewody lubuskiego po zmianach wyniosła ok. 7 mln zł, z czego wykonano 100%.

Tabela 5. Wydatki inwestycyjne na małą retencję wodną na obszarze województwa lubuskiego w latach 2003-2010 – źródła finansowania (w tys. zł; dane z 2010 r.)

Lata	Ogółem	Z budżetu wojewody	Z funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej	Z funduszu ochrony gruntów rolnych	Z funduszy strukturalnych	Z budżetów samorządów	Inne
2003	1 310	958	0	22	0	28	302
2004	5 314	518	1 051	66	0	52	3 628
2005	417	0	0	84	0	235	98
2006	425	0	0	51	0	314	61
2007	1 607	981	431	58	0	107	31
2008	510	355	0	27	0	127	0
2009	459	52	0	157	0	229	184
2010	4 856	2	0	50	3 913	72	412
Razem (wszystkie lata)	14 897	2865	1 481	515	3 913	1 163	4 716

Źródło: jak w tabeli 1.

Wydatki inwestycyjne na małą retencję wodną w województwie lubuskim w latach 2003-2010 przedstawiono w tabeli 5. W ramach realizacji Programu małej retencji wodnej w województwie lubuskim w latach 2003-2010 wydano prawie 15 mln zł indeksowanych do roku 2010. W tabeli 5 pominięto koszty zalesienia gruntów czy też zabiegów przeciwoerozyjnych, co stanowi przedmiot odrębnych programów Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych.

Efekty rzeczowe inwestycji małej retencji wodnej – zakres przedmiotowy w latach 2003-2010 uwidocznił w tabeli 6. Wynika z niej, że wydatki poniesiono przede wszystkim na budowę zaporowych zbiorników wodnych. Całkowita liczba wybudowanych obiektów w badanym okresie wyniosła 24, a całkowity przyrost pojemności 1626,2 m³.

Sejmik Województwa Lubuskiego podejmuje inicjatywy w zakresie przeciwdziałania negatywnym konsekwencjom klęsk żywiołowych, zgodnie z ustawą o samorządzie województwa¹², uchwalając i koordynując wdrażanie m.in. następują-

¹² Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, DzU 1998, nr 91, poz. 576, z późn. zm., art. 14.

Tabela 6. Efekty rzeczowe inwestycji małej retencji wodnej na obszarze województwa lubuskiego w latach 2003-2010 – zakres przedmiotowy

Lata	Obiekty (szt.)	Przyrost pojemności (tys. m ³)	Piętrzenie jezior		Sztuczne zbiorniki wodne		Stawy rybne		Budowle piętrzące	Inne	Powierzchnia nawodnień (ha)
			obiekty (szt.)	pojemność (tys. m ³)	obiekty (szt.)	poj. (tys. m ³)	obiekty (szt.)	poj. (tys. m ³)	obiekty (szt.)	obiekty (szt.)	
2003	2	4	0	0	2	4	0	0	0	0	0
2004	4	1030	0	0	2	1013	0	0	2	0	80
2005	6	20,4	0	0	6	20,4	0	0	0	0	0
2006	1	22,1	0	0	0	0	1	22,1	0	0	0
2007	2	513,0	1	500	1	13	0	0	0	0	0
2008	1	15,5	0	0	1	15,5	0	0	0	0	0
2009	7	21,7	0	0	7	21,7	0	0	0	0	0
2010	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,4
Razem (wszystkie lata)	24	1626,2	1	500	19	1087,1	1	22,1	2	1	80,4

Źródło: jak w tabeli 1.

cych dokumentów: Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego z horyzontem do roku 2020, Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2009-2015, Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013, Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego, oraz wspomnianej Strategii modernizacji odrzańskiego systemu wodnego – Program dla Odry 2006, jak i Programu małej retencji dla województwa lubuskiego.

Lubuski Urząd Wojewódzki z wojewodą na czele podejmuje inicjatywy w celu zapobiegania negatywnym konsekwencjom klęsk żywiołowych zgodnie z ustawą o wojewodzie i administracji rządowej w województwie¹³ przy wsparciu finansowym marszałka z Sejmikiem Województwa Lubuskiego. Wojewodzie podlega Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego (WBiZK) w Lubuskim Urzędzie Wojewódzkim w Gorzowie Wielkopolskim, który funkcjonuje w oparciu m.in. o ustawę o zarządzaniu kryzysowym¹⁴. WBiZK przygotowuje plany, w tym m.in.: Wojewódzki plan zarządzania kryzysowego, oraz dotyczące funkcjonowania ratownictwa medycznego i obrony cywilnej, jak i reagowania w przypadku wystąpienia powodzi i suszy, które są podstawą do realizowania działań ratowniczych w przypadku wystąpienia powodzi i suszy na obszarze województwa. Poza oceną zagrożeń, Wojewódzki plan zarządzania kryzysowego zawiera strukturę i procedury

¹³ Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie..., art. 22.

¹⁴ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, DzU 2007, nr 89, poz. 589 i 590, z późn. zm., art. 16.

Tabela 7. Wydatki na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową według działów Klasyfikacji Budżetowej na obszarze województwa lubuskiego w latach 2008-2010 (w tys. zł; dane z 2010 r.)

	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (bpiopp)	Udział środków z poszczególnych budżetów sumie wydatków na bpiopp	Ochrona zdrowia (oz)	Udział środków z poszczególnych budżetów sumie wydatków na oz
środki z budżetu województwa lubuskiego	1 673	0%	92 324	30%
środki z budżetów powiatów	141 704	42%	132 571	42%
środki z budżetów gmin i miast na prawach powiatu	193 182	57%	87 718	28%
środki razem	336 559	100%	312 613	100%
razem bpiopp i oz	649 173			

Źródło: jak w tabeli 1.

funkcjonowania Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

Wydatki na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową według działów Klasyfikacji Budżetowej na obszarze województwa lubuskiego w latach 2008-2010 w zł indeksowanych do roku 2010 przedstawiono w tabeli 7. W badanym okresie zarówno na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową (bpiopp), jak i na ochronę zdrowia przeznaczono ponad 300 mln zł. Razem wydano ponad 600 mln zł. Największy udział w wydatkowaniu środków na bpiopp miały budżety gmin – 59%, a przypadku finansowania oz – budżety powiatów. Udział budżetu województwa w wydatkach na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową wyniósł mniej niż 1%, a w finansowaniu ochrony zdrowia 30%.

Wydatki poniesione na usuwanie skutków klęsk żywiołowych według działów na obszarze województwa lubuskiego w latach 2008-2010 w zł indeksowanych do 2010 r. przedstawiono w tabeli 8. Na badanym okresie na usuwanie skutków zdarzeń eksternalnych na obszarze województwa lubuskiego przeznaczono ponad 50 mln zł. Największy udział w finansowaniu usuwania skutków tego typu zjawisk miały budżety gmin i miast na prawach powiatów – ponad 40%, najmniejszy – budżety powiatów (ponad 20%). Z budżetów gmin, powiatów i miast na prawach powiatów oraz województwa wydano najwięcej środków na transport i łączność – łącznie ponad 26,8 mln zł, a następnie na usuwanie strat w rolnictwie i łowiectwie (ponad 10 mln zł).

Rozpatrując dane z tabel 7 i 8, warto zauważyć znikomy udział środków przeznaczonych na usuwanie skutków klęsk żywiołowych w wydatkach na bezpieczeń-

Tabela 8. Wydatki poniesione na usuwanie skutków klęsk żywiołowych według działów na obszarze województwa lubuskiego w latach 2008-2010 (w tys. zł; dane z 2010 r.)

Działy	Środki z budżetu województwa lubuskiego	Udział środków z budżetu województwa lubuskiego w sumie środków*	Środki z budżetów powiatów	Udział środków z budżetów powiatów w sumie środków*	Środki z budżetów gmin i miast na prawach powiatu (mnpp)	Udział środków z budżetów gmin i mnpp w sumie środków*	Wydatki razem
rolnictwo i łowiectwo	9 408	48,2%	0	0,0%	1 181	6%	10 589
leśnictwo	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
rybołówstwo i rybactwo	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
górnictwo i kopalnictwo	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
przetwórstwo przemysłowe	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
hotele i restauracje	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
transport i łączność	10 000	51,2%	9 533	91,3%	7 290	34%	26 822
turystyka	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
gospodarka mieszkaniowa	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
działalność usługowa	0	0,0%	13	0,1%	0	0%	13
administracja publiczna	0	0,0%	0	0,0%	98	0%	98
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	120	0,6%	735	7,0%	6 294	30%	7 150
wymiar sprawiedliwości	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
oświata i wychowanie	0	0,0%	0	0,0%	15	0%	15
szkolnictwo wyższe	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
ochrona zdrowia	0	0,0%	139	1,3%	308	1%	447
pomoc społeczna	0	0,0%	10	0,1%	5 654	27%	5 664
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
edukacyjna opieka wychowawcza	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0	0,0%	10	0,1%	428	2%	438
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
kultura fizyczna i sport	0	0,0%	0	0,0%	0	0%	0
suma środków	19 528	38,1%	10 440	20,4%	21 268	41,5%	51 237

* ostatnia kolumna zamiast udziału środków z budżetu województwa lubuskiego w sumie wydatków zawiera udział sumy środków dla poszczególnych budżetów do wydatków wszystkich budżetów razem.

Źródło: jak w tabeli 1.

Tabela 9. Udział wydatków na usuwanie skutków klęsk żywiołowych w wydatkach na bezpieczeństwo publiczne, ochronę przeciwpożarową i ochronę zdrowia na obszarze województwa lubuskiego w latach 2008-2010 (w tys. zł; dane z 2010 r.)

	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (bpiopp)	W tym: na usuwanie skutków powodzi i innych klęsk żywiołowych (uspiikż)	Udział środków przeznaczonych na uspiikż w wydatkach na bpiopp	Ochrona zdrowia	W tym: uspiikż	Udział środków przeznaczonych na uspiikż w wydatkach na oz
środki z budżetu województwa lubuskiego	1 673	120	7,2%	92 324	0	0,0%
środki z budżetów powiatów	141 704	735	0,5%	132 571	139	0,1%
środki z budżetów gmin i miast na prawach powiatu	193 182	6294	3,3%	87 718	308	0,4%
środki razem	336 559	7150	2,1%	312 613	447	0,1%

Źródło: jak w tabeli 1.

stwo publiczne, ochronę przeciwpożarową i ochronę zdrowia. W latach 2008-2010 na badanym obszarze z przeszło 300 mln zł przeznaczonych na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową na usuwanie skutków klęsk żywiołowych wydatkowano tylko ok. 7,1 mln zł (2,1%). W przypadku wydatków przeznaczonych na ochronę zdrowia na usuwanie skutków zjawisk ekstremalnych przeznaczono niecałe 0,5 mln zł, czyli mniej niż 0,1%, co uwidoczniło w tabeli 10.

3. Podsumowanie

Analizując finansowanie przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych w województwie lubuskim, można wysnuć następujące wnioski. Na badanym obszarze zapobieganie negatywnym konsekwencjom klęsk żywiołowych jest finansowane z budżetu województwa lubuskiego oraz budżetów lubuskich powiatów i gmin na prawach powiatów. Wydatki wsparte są środkami m.in. z budżetu centralnego, zagranicy, funduszy ekologicznych, kredytów i pożyczek. Wydatki na bezpieczeństwo publiczne, ochronę przeciwpożarową i ochronę zdrowia na obszarze województwa lubuskiego w latach 2008-2010 wyniosły ponad 0,6 mld zł, przy czym tylko ich nieznaczna część została przeznaczona na usuwanie skutków klęsk żywiołowych. Badając nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej oraz efekty jej prowadzenia, można odnieść wrażenie, że w latach 2002-2005 problematyka klęsk żywiołowych w województwie lubuskim straciła na znaczeniu, mimo że w tym czasie

ciągłe realizowano m.in. takie programy, jak Strategia modernizacji odrzańskiego systemu wodnego – Program dla Odry 2006 czy Program małej retencji wodnej województwa lubuskiego.

Na obszarach zalewowych w województwie lubuskim nie powinno się przyjmować rozwiązań przestrzennych, które mogą powodować szkody klęskowe, w tym przede wszystkim powodziowe.

Literatura

- GUS, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks (dostęp: 14.05.2012).
- GUS, *Roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w latach 1950-2012*, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1634_PLK_HTML.htm (dostęp: 20.07.2013).
- Jędrzejczak I., *Catastrophic risk and a necessity of using an insurance protection*, [w:] *The insurance of catastrophic risk in the European Union and the global changes*, red. I. Jędrzejczak, S. Bożek-Węglarz, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2007.
- Pełnomocnik Rządu do Spraw Programu dla Odry 2006, *Sprawozdanie Pełnomocnika Rządu do Spraw Programu dla Odry 2006 za rok 2010*, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Programu dla Odry, Wrocław, 2.06.2011.
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013 w ramach „Europejskiej Współpracy Terytorialnej*, Zielona Góra–Poczdám, 14.02.2007.
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 roku*, Zarząd Województwa Lubuskiego, Zielona Góra, grudzień 2005.
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, DzU 1998, nr 91, poz. 576, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, DzU 2002, nr 62, poz. 558, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, DzU 2007, nr 89, poz. 589 i 590, z późn. zm., art. 16.
- Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, DzU 2009, nr 31, poz. 206.
- Węclawowicz G. (red.), *Studia nad przestrzennym zagospodarowaniem obszaru wzdłuż granicy polsko-niemieckiej*, Wydawnictwo PAN IGiPZ, Warszawa 2006.
- Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego. Charakterystyka województwa*, http://www.obronacywilna.gorzow.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=58 (dostęp: 14.05.2012).
- Zaleski J., Winter J., *Strategia modernizacji odrzańskiego systemu wodnego – Program dla Odry 2006*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwo Środowiska, Wrocław 2002.
- Zysk K. (red.), *Program ochrony środowiska dla Województwa Lubuskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2012 roku – projekt*, Wykonawca Atmoterm SA, Opole 2011.

FINANCING THE COUNTERACTION OF THE NATURAL DISASTERS' EFFECTS IN LUBUSKIE VOIVODESHIP

Summary: The aim of this article is to present the issue of financing the counteraction of the effects of natural disasters. Spending the measures for the public safety, the flood and health protection, the spatial development and the finances for removing the natural disasters' effects make it possible to minimize the negative consequences of these phenomena occurrence. The measures are assigned for e.g. spatial planning, crisis management and recovery. The author presents the mentioned issues on the example of Lubuskie Voivodeship (NUTS 2).

Keywords: natural disaster, finances, prevention, effects, Lubuskie Voivodeship.